Mesleki Yönelim ve Durum Analizi: Mentörün Rolü

Bireyin kişiliğini, yeteneklerini ve ilgi alanlarını anlamak; mesleki potansiyelini keşfetmek.

Mentör, kendini keşfetmeyi ve karar vermeyi kolaylaştırır, alternatifler oluşturur. Mevcut durum potansiyelin tamamı değildir. Nihai karar danışana aittir.

Deneyim paylaşmak, tercih dayatmak değildir. Türkiye'de öğretmenken Almanya'da bilişime geçen mentör herkese bilişim önermemeli.

Musa Sarici, M.A. Psikolog

Meslek seçiminde beş temel boyut

1	2	3	4	5
Yetenek	**İlgi**	**Kişilik**	**Değerler**	**Yaşam koşulları**
Neyi iyi yapabiliyorum ya da öğrenebilirim?	Neyi yapmak istiyorum?	Nasıl çalışmak istiyorum?	Benim için ne önemli?	Hangi imkânlar mümkün?
Anlatma becerisi	Öğrenmeye merak	Küçük grup, planlı çalışma	Fayda	Almanca, aile koşulları

Potansiyel → Koşullar → Gerçekçi kariyer planı

Durum analizi: geçmiş, bugün, kaynaklar

01 Geçmiş

Eğitim, mesleki deneyim, göç öncesi ve sonrası kimlik

02 Bugün

Dil ve denklik; ailevi, ekonomik ve sosyal koşullar

03 Kaynaklar

Aktarılabilir yetkinlikler: öğretme, iletişim, planlama, grup yönetimi

Engelleri potansiyelden ayırın: 15 yıl öğretmenlik yapıp depoda çalışan biri bu becerileri kaybetmez.

“Mesleğimi yapamıyorum”	Yasal veya dilsel engeller
“Hiçbir şey beceremiyorum”	Öz yeterlilik
“Ne iş olsa”	Ekonomik ihtiyaç
“Dönmek istemiyorum”	İlgi değişimi veya olumsuz deneyim
“Yaşım geçti”	Gerçek engeller ve inançlar

Yetenekleri keşfetmek

Üç başarı hikâyesi: hedef, zorluk, kişisel katkı, sonuç. Fiillere, hızlı öğrenilen işlere ve dış geri bildirime bakın.

> “İş yerinde sistem kurdum.” Nasıl? “İşleri inceledim, sıralamayı değiştirdim, görev dağıttım.”

Fiiller hipotezdir; somut sonuçlarla doğrulayın.

Fiil	Yetkinlik	Rol
Planladım / organize ettim	Organizasyon	Proje, lojistik
Araştırdım / karşılaştırdım	Analiz	Analiz
Anlattım / öğrettim	Öğretme	Eğitim
Tasarladım / çizdim	Tasarım	Tasarım
Tamir ettim / monte ettim	Teknik beceri	Teknik roller
İkna ettim / müzakere ettim	İkna, müzakere	Satış
Dinledim / arayı buldum	Sosyal beceriler	Sosyal roller
Kontrol ettim / hata buldum	Kontrol	Kalite

İlgi alanları

Boş zaman, kendiliğinden takip edilen içerikler, merak ve zamanın unutulduğu aktiviteler.

İzlemek, yapmak ve üretmek arasındaki ayrım; tekrarlayan temalar.

Otomobil ilgisi

Motor

Mekatronik

Görünüm

Endüstriyel tasarım

Fiyat / piyasa

Otomotiv ticareti

“Tam olarak hangi kısmı ilgini çekiyor?”

Zorlanma, erteleme ve enerji

Gözlem	Olası açıklamalar
İnsanlarla konuşmak yoruyor	Sosyal tercih, dil veya sosyal kaygı
Detay yoruyor	Tercih, deneyim veya dikkat
Sunumdan kaçınma	Performans kaygısı veya hazırlık
Rutin	Çeşitlilik ihtiyacı
Uzun proje	Planlama, motivasyon veya kısa görev tercihi
Sorumluluktan kaçınma	Tükenmişlik, korku veya rol tercihi

Hangi görevler zor geliyor veya erteleniyor? Hangi ortamlar enerji veriyor, hangileri tüketiyor?

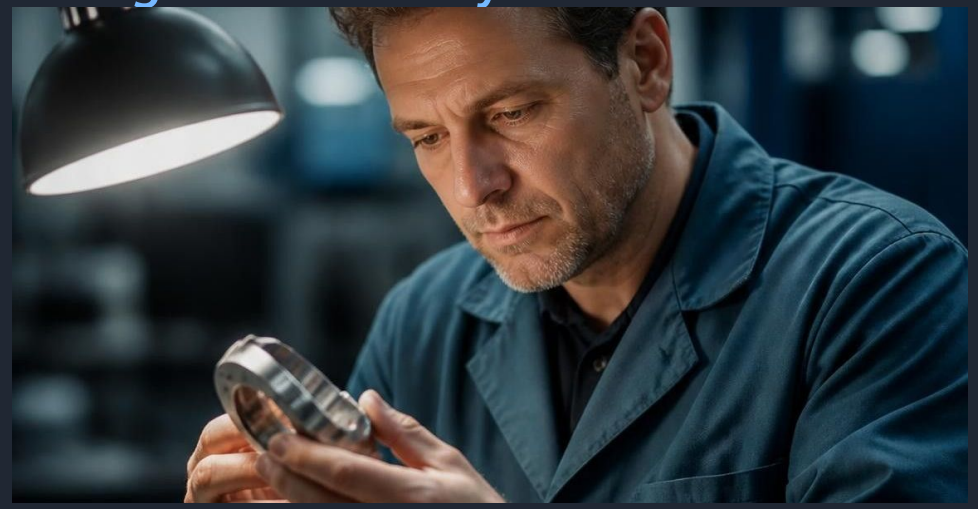

Etiket koymadan nedeni araştırın: Beceri eksikliği, kaygı, ilgisizlik veya geçici koşullar.

Kişilik, karakter ve çalışma tarzı

Çalışma tarzı eksenleri

- Sosyal temas / Bireysel çalışma
- Düzen ve planlama
- Yeniliğe açıklık
- Risk ve belirsizlik
- Özerklik / Yapı
- Motivasyon ve stres

Rol ve ortam hipotezleri

Sosyal → eğitim / satış
Derinleşme → araştırma
Dikkat → kalite
Yenilik → tasarım
Destek → sosyal hizmet
Sonuç → iş geliştirme
Özerklik → bağımsız uzmanlık
Netlik → belirgin görevler

Hipotezler birbirini dışlamaz.

Karakter · Dürüstlük, sorumluluk, sebat, iş disiplini, güvenilirlik

Enneagram: motivasyonları araştırmaya yardımcı dokuz örüntü

Bilimsel kanıt sınırlı; tek başına karar aracı değil.

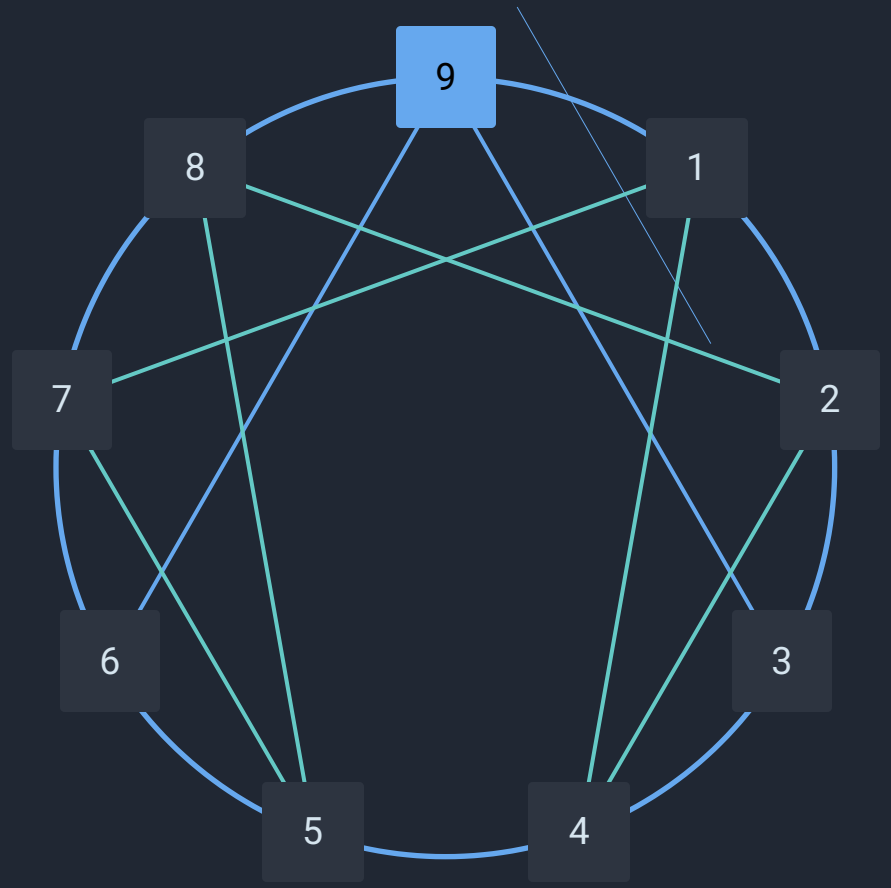

Motivasyon	Rol örneği
1 · Doğruluk / kalite	Kalite
2 · Fayda / destek	Eğitim
3 · Başarı / sonuç	İş geliştirme
4 · Özgünlük / anlam	Yaratıcı üretim
5 · Bilgi / uzmanlık	Analiz
6 · Güvenlik / güvenilirlik	Risk yönetimi
7 · Özgürlük / çeşitlilik	İnovasyon
8 · Özerklik / etki	Müzakere
9 · Uyum / huzur	Koordinasyon

Eşleştirmeler kesin değildir. Öğretmenlik farklı motivasyonlarla seçilebilir.

Holland RIASEC

Bir ilgi modelidir; yetenek testi değildir. Araştırma temeli Enneagram'dan daha güçlüdür.

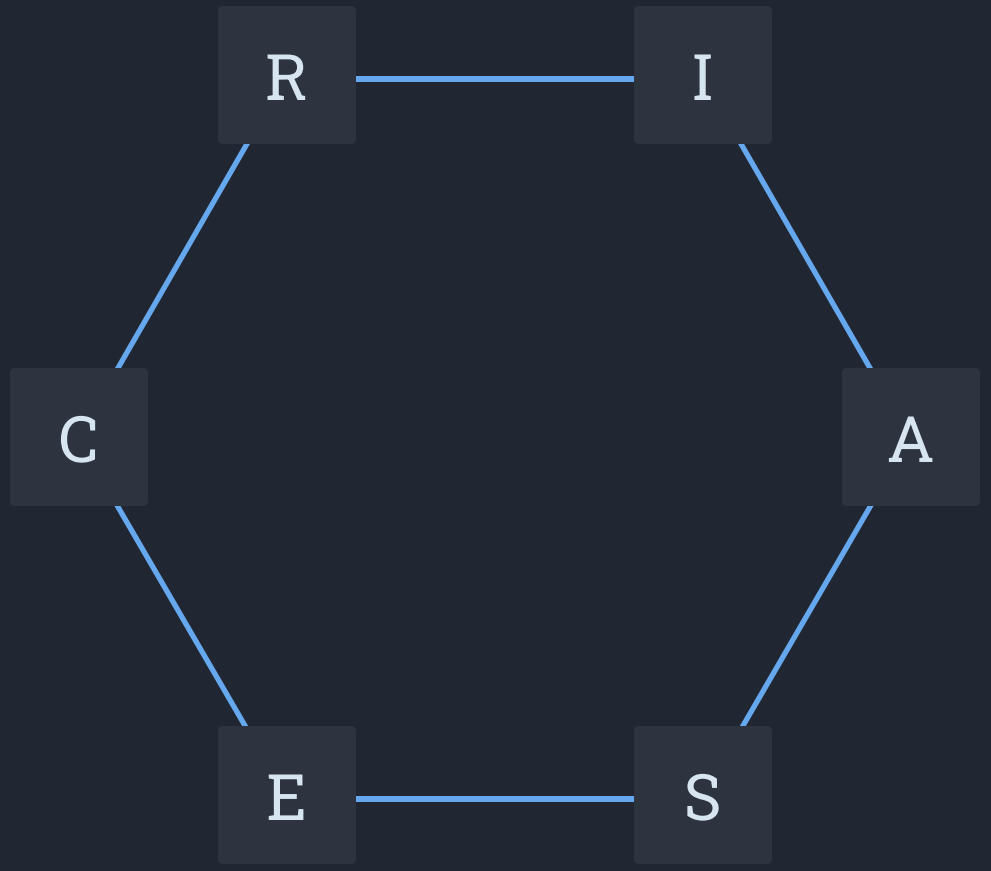

R · Uygulamalı	Tamir, üretim, teknisyen
I · Araştırmacı	Analiz, mühendislik
A · Sanatsal	Tasarım, yazarlık
S · Sosyal	Öğretme, destek
E · Girişimci	İkna, yönetim
C · Düzenli	Kayıt, kontrol, muhasebe

İlgi birleşimleri

S+I psikoloji / eğitim bilimleri · R+I teknik uzmanlık · A+E reklam · C+E operasyon · S+A eğitim materyali · R+S mesleki eğitmenlik

Yapılandırılmış görüşme ve çok kaynaklı veri

1 Deneyim ve güçlü yanlar

Hangi işleri yaptın? Senden ne konuda yardım istenir? Üç başarın ne?

2 İlgi ve çalışma tarzı

Hangi konuları araştırırsın? Ne motive eder? Neyi ertelersin? Hangi ortamı tercih edersin?

3 Değerler ve gelecek

Vazgeçilmez değerin ne? Beş yıl sonra nerede olmak istersin? Mevcut engel ne?

Öz beyan, somut hikâyeler, onaylı ebeveyn, öğretmen, iş arkadaşı veya yönetici gözlemleri, eğitim belgeleri ve uygun envanterler. Çelişkileri araştırın.

Gizlilik · Onay · Danışan iradesi

Meslek havuzu ve Almanya

Yetenek + ilgi + kişilik + değer → rol ve ortam → **5–7 alternatif** → giriş koşullarını araştırma → deneyim → **2–3 seçenek**

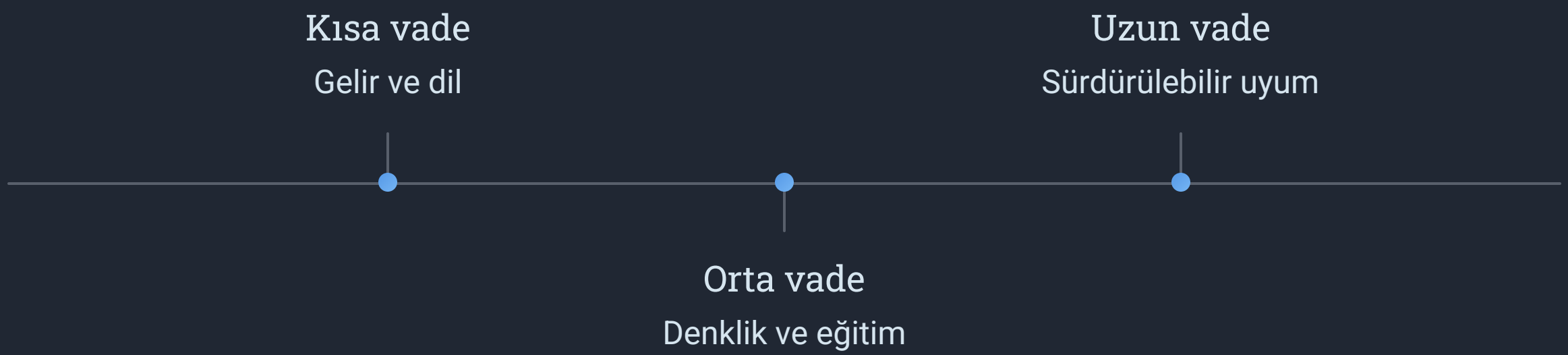

Anerkennung · Ausbildung · Umschulung · Weiterbildung · Studium · Quereinstieg · Praktikum/Hospitation

Koşullar mesleğe, statüye ve eyalete göre değişir. Danışanı uzman kuruma yönlendirin.

Uygulamalı vaka

38 yaşında · Türkiye'de 12 yıl öğretmenlik · Almanya'da 3 yıl · B1 · Lojistik çalışanı

> "Depoda çalışıyorum ama ömür boyu istemiyorum."

Yetenek · Anlatma, öğretme, organizasyon, grup yönetimi
İlgi · Gençler, gelişim, eğitim
Kişilik · Planlı, sosyal

Değer · Fayda, güvenli gelir
Engeller · Dil, tanınma, ekonomik sorumluluk
Kaynaklar · Deneyim, diploma, çevre

Alternatifler · Öğretmenlik, Schulbegleitung, pädagogische Mitarbeit, eğitim koordinasyonu, yetişkin eğitimi, sosyal danışmanlık, mesleki eğitmenlik

Potansiyel mi, koşullar mı? Hangi ek sorular? Hangi üç alternatif? İlk somut adım?

Mentörün görevi, danışanın potansiyelini gerçekçi bir mesleki geleceğe dönüştürmesine yardımcı olmaktır. Mesleği danışan seçer.